Першая расійская рэвалюцыя і падзеі *1905* г. у Беларусі

План

1. Прычыны, пачатак і ход рэвалюцыі.

2. Маніфест 17 кастрычніка 1905 г. і яго наступствы для Беларусі.

3. Дзейнасць палітычных партый і рухаў.

4. Вынікі рэвалюцыі.

Прычыны

Прычыны звязаны з працэсам мадэрнізацыі ў ходзе пераходу ад феадальных да буржуазных адносін. Гэты пераход ажыццяўляўся ў выніку рэформаў і рэвалюцый.

На працягу XIX – пачатку XX ст. у галіне сельскай гаспадаркі быў праведзены шэраг рэформаў (П.Кісялёва, адмена прыгоннага права, П.Сталыпіна). Але яны праводзіліся “зверху” пад кіраўніцтвам царскага ўрада і не закраналі галоўны перажытак феадальнага ладу – велізарнае дваранска-памешчыцкае землеўладанне. Нявырашанасць аграрнага пытання (пытання аб надзяленні сялянства зямлёй) і неабходнасць “расчысціць зямлю” для свабоднага развіцця капіталізму сталі адной з прычын рэвалюцый.

Буйнейшымі феадальнымі перажыткамі ў палітычнай галіне заставаліся абсалютная манархія (самадзяржаўе) і адсутнасць дэмакратычных правоў у грамадстве. Заставалася невырашаным нацыянальнае пытанне.

У пачатку XX ст. супярэчнасці ў грамадстве абвастрыліся таксама ў сувязі з эканамічным крызісам 1901-1903 гг. і паражэннем царскай Расіі ў руска-японскай вайне 1904-1905 гг.

У Расіі буржуазна-дэмакратычная рэвалюцыя прайшла некалькі этапаў у 1905-1907 гг. і ў лютым 1917 г. Яны былі арганічна звязаны паміж сабой.

Расійскі імператар Мікалай II з сям’ёй

Прычыны буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі у 1905-1907 гг.

- Нявырашанасць аграрнага пытання
- Існаванне царскага самадзяржаўя
- Нявырашанасць нацыянальнага пытання
- Наступствы руска-японскай выйны

Асноўныя падзеі рэвалюцыі 1905-1907 гг.

Падзеі рэвалюцыі 1905-1907 гг. у Беларусі былі перш за ўсё адзначаны выступленнямі салідарнасці ў сувязі з падзеямі "Крывавай нядзелі" 9 студзеня 1905 г. у Пецярбургу, калі царскімі войскамі было расстраляна мірнае шэсце рабочых да Зімовага палаца – рэзідэнцыі цара Мікалая II.

9 студзеня 1905 г.

Відэафільм

Такім чынам была расстраляна вера рабочых "у добрага цара".

Вясной-летам 1905 г. назіраўся ўздым эканамічных і палітычных забастовак у сувязі са святкаваннем дня салідарнасці працоўных – 1 Мая.

Першамайская дэманстрацыя ў Мінску

Разгром памешчыцкага маёнтка

Летам пад уплывам рабочага руху ўзмацнілася барацьба сялян з памешчыкамі. На вёсцы пашыралася новая форма барацьбы – агульныя забастоўкі сялян. Адбыліся таксама салдацкія хваляванні ў Мінску і Віцебску.

У кастрычніку 1905 г. працоўныя Беларусі прынялі актыўны ўдзел ва Усерасійскай палітычнай стачцы. Гэтымі выступленнямі ў Беларусі кіравалі кааліцыйныя саветы, а ў буйных цэнтрах рэвалюцыйнага руху ў Расіі – Саветы рабочых дэпутатаў. У кааліцыйныя саветы, як правіла, уваходзілі прадстаўнікі РСДРП і Бунда.

18 кастрычніка 1905 г. ў гарадах Беларусі быў абвешчаны Маніфест цара Мікалая ІІ ад 17 кастрычніка 1905г. Паводле яго ўпершыню ў гісторыі Расіі абвяшчаліся дэмакратычныя свабоды: слова, друку, сходаў, веравызнання, недатыкальнасць асобы і стваралася Дзяржаўная дума (парламент), якая надзялялася заканадаўчымі паўнамоцтвамі.

ВЫСОЧАЙШІЙ МАНИФЕСТЪ.

БОЖІЕЮ МИЛОСТІЮ,

МЫ, НИКОЛАЙ ВТОРЫЙ,

ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЪ ВСЕРОССІЙСКІЙ,

ЦАРЬ ПОЛЬСКІЙ, ВЕЛИКІЙ КНЯЗЬ ФИНЛЯНДСКІЙ,

и прочая, и прочая, и прочая.

Смуты и волненія въ столицахъ и во многихъ мѣстностяхъ Импер[illegible] великою и тяжкою скорбью преисполняютъ сердце Наше. Благо Россійскаго Государя неразрывно съ благо[illegible], и [illegible] народная — Его печаль. Отъ волненій, нынѣ возникшихъ, можетъ явиться глубокое нестроеніе на[illegible] и угроза [illegible] и единству Державы Нашей.

Великій обѣтъ Царскаго служенія повелѣваетъ Намъ всѣми с[illegible] разума и [illegible] Нашей стремиться къ скорѣйшему прекращенію столь опасной для Государства смуты. Повел[illegible] подлежащимъ [illegible] принять мѣры къ устраненію прямыхъ проявленій безпорядка, без[illegible] и насилій, въ охра[illegible] людей мирныхъ, [illegible] къ спокойному выполненію лежащаго на каждомъ долга, [illegible] успѣшнѣйшаго выпо[illegible] общихъ [illegible] Нами къ умиротворенію государственной жизни мѣръ, при[illegible] необходимымъ объедин[illegible] дѣятельность [illegible] Правительства.

На обязанность Правительств[illegible] Мы выполнен[illegible] непреклонной Нашей воли:

1. Даровать населенію незыбл[illegible] основы гражданской свободы на началахъ [illegible] неприкосновенности личности, свободы совѣсти, слова, [illegible] и союзовъ.

2. Не останавливая предназнач[illegible] выборовъ въ Государственную Думу, [illegible] теперь же къ участію въ Думѣ, въ мѣрѣ возможности, соотвѣтствующей краткости [illegible] до созыва [illegible] срока, [illegible] населенія, которые нынѣ совсѣмъ лишены избирательныхъ правъ, [illegible] дальнѣйшее развитіе [illegible] общаго избирательнаго права вновь установленному законодательному порядку.

и 3. Установить, какъ незыблемое правило, чтобы [illegible] не могъ воспріять [illegible] безъ одобренія Государственной Думы и чтобы выборн[illegible] возможность дѣйстви[illegible] участія въ надзорѣ за закономѣрностью дѣйствій пост[illegible]

Призываемъ всѣхъ вѣрныхъ [illegible] Родинѣ, помочь прекращенію сей неслыханной смуты и вмѣстѣ съ На[illegible] тишины и мира на родной землѣ.

Данъ въ Петергофѣ, въ 17-й [illegible] Христова тысяча девятьсотъ пятое, Царствованія же Нашего одиннадцатое.

На подлинномъ Собственн[illegible] рукою подписано:

„НИКОЛАЙ".

Маніфест з "адбіткам" крывавай рукі генерал-губернатара Пецярбурга Трэпава

Маніфестацыя 17 кастрычніка 1905 г.

У сувязі з падпісаннем Маніфеста ў Расіі быў створаны "Саюз 17 кастрычніка". Акцябрысты – асноўная частка буржуазіі – былі задаволены магчымасцю правесці сваіх дэпутатаў у Дзяржаўную думу.

Дэманстрацыя ў Мінску каля губернатарскага дома.
18 кастрычніка 1905 г.

у Мінску пры патуранні мясцовай улады 18 кастрычніка быў расстраляны шматлюдны мітынг, на якім абмяркоўваўся Маніфест. Гэтая падзея атрымала ў гісторыі назву "Курлоўскі расстрэл" у сувязі з тым, што тагачасным губернатарам Мінска быў П. Курлоў. Мітынг быў расстраляны і ў Віцебску.

У адказ на "Курлоўскі расстрэл" частка членаў парыі эсэраў, якая прытрымлівалася тактыкі індывідуальнага тэрору, вырашыла адпомсціць губернатару. Выканаўцамі замаху сталі Іван Пуліхаў і Аляксандра Ізмайловіч. Непасрэдны ўдзел у замаху прыняла і БСГ, якая ў той час падзяляла погляды народнікаў.

І.Пуліхаў

Аднак бомба, кінутая І.Пуліхавым у Курлова, трапіўшы ў яго галаву, не ўзарвалася. Яе механізм яшчэ напярэдадні быў абясшкоджаны супрацоўнікамі тайнай паліцыі. І.Пуліхаў быў павешаны на браме Мінскай турмы.

Мінская турма (будынак былога Пішчалаўскага замка на сучаснай вул. Валадарскага ў Мінску).

Кастрычніцкая палітычная стачка ў гарадах паўплывала на рост колькасці сялянскіх выступленняў. У снежні 1905 г. выступленнем сялян у в.Пінкавічы Пінскага павета кіраваў Канстанцін Міцкевіч (Якуб Колас), які ў той час працаваў школьным настаўнікам.

Прыкметна ўзмацніўся салдацкі рух. Адбыліся паўстанне дысцыплінарнага батальёна ў Бабруйскай крэпасці, хваляванні салдат у Брэсцкай крэпасці, Баранваічах і інш.

Бабруйская крэпасць

Мітынг рабочых і салдат на станцыі Баранавічы. Снежань 1905 г.

У снежні 1905 г. становішча ў шэрагу беларускіх гарадоў было вельмі блізкім да ўзброенага паўстання, але яно, у адрозненне ад Масквы, не адбылося. Многія снежаньскія выступленні рабочых і сялян Беларусі былі падаўлены з дапамогай узброенай сілы.

У снежні 1905 г. цар аб’явіў аб правядзенні выбараў у I Дзяржаўную думу. Большасць у Думе заваявалі кадэты. Галоўным у Думе было аграрнае пытанне. Большасць сялян-дэпутатаў ад Беларусі не падтрымалі праграму нацыяналізацыі – перадачы зямлі з прыватнай памешчыцкай уласнасці ў дзяржаўную – і ураўняльнага землекарыстання. Сярод сялянскіх дэпутатаў ад Беларусі пераважалі прыватнаўласніцкія ідэалы.

У ліпені 1906 г. указам цара Дума была распушчана. Былі прызначаны новыя выбары. Яны адбываліся ў канцы 1906 - пачатку 1907 г. ва умовах спаду рэвалюцыйнай барацьбы.

Мікалай II перад дэпутатамі Дзяржаўнай думы

Большасць месцаў у II Дзяржаўнай думе ад Беларусі атрымалі прадстаўнікі “Рускага ўскраіннага саюза”, якія былі супраць рэвалюцыі і прытрымліваліся лозунга “Расія для рускіх, і рускія павінны кіраваць ёю”, а таксама аўтанамісты – арганізацыя польска-беларускіх памешчыкаў, арыентаваная супраць рэвалюцыйнага руху, на абарону польскага насельніцтва і каталіцкай веры.

Пасяджэнне Дзяржаўнай думы

Ва ўмовах стомленасці і расчаравання шырокіх народных мас вынікамі працяглай і напружанай барацьбы Мікалай II 3 чэрвеня 1907 г. падпісаў указ аб роспуску Думы і выдаў новы выбарчы закон.

Гэты указ парушаў Маніфест 17 кастрычніка 1905 г., паводле якога Дзяржаўная дума надзялялася заканадаўчымі паўнамоцтвамі.

Гэтая падзея атрымала ў гісторыі назву *трэцячэрвеньскага дзяржаўнага перавароту*. Так закончылася першая расійская рэвалюцыя.

Рэвалюцыйны плакат

Расстаноўка палітычных сіл напярэдадні рэвалюцыі

Шляхі дзяржаўнага ўладкавання Расіі, вырашэння аграрнага і нацыянальнага пытанняў былі вызначаны рознымі палітычнымі сіламі, аб'яднанымі ў тры палітычныя лагеры:

- кансерватыўны
- буржуазна-ліберальны
- рэвалюцыйна-дэмакратычны

Назва лагера	Кансерватыўны, манархічны, урадавы
Партыі і арганізацыі	“Саюз рускага народа”, “Руская манархічная партыя”, “Рускі ўскраінны саюз”
Асноўныя палітычныя мэты	Захаванне самадзяржаўнага ладу
Праграмныя патрабаванні	Лозунг “Адзінай і недзялімай Расійскай імперыі”. Захаванне памешчыцкага землеўладання
Сацыяльная база	Вышэйшыя ўрадавыя колы, дваранства, манархічная буржуазія, рэакцыйныя памешчыкі

Карыкатура

Назва лагера	Буржуазна-ліберальны (правы блок)
Партыі і арганізацыі	“Канстытуцыйна-дэмакратычная партыя” (кадэты), “Саюз 17 кастрычніка” (акцябрысты)
Асноўныя палітычныя мэты	Усталяванне канстытуцыйнай манархіі з парламентам шляхам палітычных і эканамічных рэформаў
Праграмныя патрабаванні	Права нацый на культурнае самавызначэнне. Прызнанне грамадзянскага раўнапраўя ўсіх народаў Расіі. Захаванне памешчыцкага землеўладання
Сацыяльная база	Асноўная частка буржуазіі, вярхі буржуазнай інтэлігенцыі, памешчыкі, якія абуржуазіліся

Банкет кадэтаў

Акцябрысты

Назва лагера	Дэмакратычны, рэвалюцыйны (левы блок)
Партыі і арганізацыі	РСДРП (бальшавікі і меншавікі), Бунд, ПСР (эсэры), БСГ (Беларуская сацыялістычная грамада)
Асноўныя палітычныя мэты	Звяржэнне самадзяржаўя, усталяванне дэмакратычнай рэспублікі шляхам склікання Устаноўчага сходу (парламента)
Праграмныя патрабаванні	Права нацый на самавызначэнне. Ліквідацыя памешчыцкага землеўладання, перадача зямлі ва ўласнасць народа
Сацыяльная база	Сялянства, пралетарыят, дэмакратычная інтэлігенцыя

Агітацыйны плакат

Асноўныя падзеі рэвалюцыі 1905-1907 гг.

студзень 1905 г. — выступленні салідарнасці ў сувязі з “Крывавай нядзеляй”

вясна-лета 1905 г. — уздым рабочага і сялянскага руху, салдацкія хваляванні

кастрычнік 1905 г. — “Курлоўскі расстрэл”, Усерасійская стачка, стварэнне кааліцыйных саветаў

снежань1905 г. — рост рабочых, салдацкіх, сялянскіх выступленняў

красавік 1906 г. — пачатак дзейнасці I Дзяржаўнай думы

ліпень 1906 г. — роспуск I Думы

люты 1907 г. — пачатак дзейнасці II Думы

3 чэрвеня 1907 г. — роспуск II Думы, дзяржаўны пераварот

ВСЯ ВЛАСТЬ СОВЕТАМ!

Вынікі рэвалюцыйі:

Падзеі 1905-1907 гг. былі першым этапам буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі. Выбары ў Дзяржаўную думу прывялі буржуазію да абмежаванага кіравання краінай. Упершыню ў гісторыі Расіі былі абвешчаны дэмакратычныя правы і свабоды.

Падзеі рэвалюцыі паказалі, што асноўнай рухаючай сілай рэвалюцыйных пераўтварэнняў стаў рабочы клас (пралетарыят).

Рэвалюцыя была пралетарскай па сродаках ажыццяўлення (стачкі, паўстанні). Рознагалоссі паміж рознымі палітычнымі сіламі, нескаардынаванасць дзеянняў рабочых і сялян, недахоп вопыту барацьбы, захаванне арміі ў якасці аплоту самадзяржаўя абумовілі паражэнне рэвалюцыі.

1905 г.

Асноўныя вынікі буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі

Пытанне	1905-1907 гг.
Аб уладзе	- стварэнне заканадаўчай Дзяржаўнай думы, ператварэнне Расіі ў канстытуцыйную манархію - абвяшчэнне дэмакратычных правоў і свабод - земская рэформа 1911 г. у Беларусі
Аб зямлі	- захаванне памешчыцкага землеўладання - афармленне праграм нацыяналізацыі і сацыялізацыі зямлі (перадачы зямлі ў агульнанародную ўласнасць і ўраўняльны падзел сярод тых, хто яе апрацоўвае) - правядзенне аграрнай рэформы П.Сталыпіна
Нацыянальнае	- афармленне праграмы дзяржаўна-тэрытарыяльнай аўтаноміі Беларусі ў складзе Расіі - нацыянальна-культурнае адраджэнне ў пачатку XX ст.